

PROTIRADIAČNÍ A PROTICHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ CIVILNÍ OBRANY ČSSR

Protiradiační a protichemické zabezpečení je nedílnou součástí opatření **Civilní obrany k ochraně obyvatelstva a národního hospodářství**. Vychází ze zkušeností CO SSSR a vzájemné spolupráce členských států Varšavské smlouvy. To se odráží v oblasti a názvosloví protiradiačního a protichemického zabezpečení Civilní obrany (PRCHZ CO). Úkoly PRCHZ CO jsou stanoveny **Směrnicí o Civilní obraně ČSSR**, schválenou Radou obrany státu ze dne 9. prosince roku 1982.

Význam PRCHZ v CO ČSSR znásobuje nebezpečí vzniku rozsáhlých zamořených prostorů v případě napadení našeho státního území zbraněmi hromadného ničení i rozsáhlé možnosti úniku nebezpečných škodlivin při rozrušení nebo provozní havárii v chemických, jaderných energetických a jiných provozech národního hospodářství. To ovlivňuje systém přípravy a plnění úkolů vojenských i nevojenských sil CO (zaměstnanců závodů a zařízení národního hospodářství, režimy výroby, dopravy, zásobování, ochranu a činnost obyvatelstva v kterémkoli městě, obci, osadě, objektu nebo zařízení na našem teritoriu).

Na PRCHZ CO se podílejí pracovníci územních štábů CO, organizovaných u národních výborů do obcí i to, odborů obrany ministerstev, ústředních úřadů, středních článků resortního řízení, objektů a služeb CO, příslušníci protichemických jednotek a zařízení vojenských i nevojenských sil a sekcí CO Svazarmu.

Úkolem PRCHZ CO je snížit účinky radioaktivních a otravných látek nebo ne-

bezpečných škodlivin při plnění záchranných a prvořadých likvidačních prací po napadení. Dále zabezpečit ochranu a aktivnost obyvatelstva a vytvářet tak podmínky pro nezbytný chod národního hospodářství.

Ke splnění tohoto úkolu organizujeme:

- individuální ochranu obyvatelstva,
- radiační a chemický průzkum, dozimetrickou a chemickou kontrolu,
- vyhodnocování a řešení radiační a chemické situace,
- speciální očistu,
- ochranu a činnost obyvatelstva, opatření v národním hospodářství při zamoření a provozních haváriích s výronem nebezpečných škodlivin.

Tato opatření PRCHZ jsou pro plnění úkolů CO ČSSR nezbytná, vzájemně se podmiňují a na sebe navazují.

Individuální ochrana obyvatelstva je součástí komplexu opatření k zabezpečení ochrany obyvatelstva. Je zabezpečována v návaznosti na ukrytí a evakuaci a je ve spojení s účinným vyrozuměním a varováním. Svým rozsahem patří k nejrozšířenějším opatřením PRCHZ CO. Vychází z usnesení stranických a státních orgánů a jejich rozhodnutí zabezpečit kvalitní individuální ochranu pro veškeré obyvatelstvo ČSSR. To ale vyžadovalo řešit řadu s tím souvisejících koncepčních, výzkumných, vývojových, výrobních, zkušebních, opravárenských, distribučních i dalších materiálně technických opatření i otázek organizačních a cvikových.

Zabezpečením individuální ochrany obyvatelstva se CO ČSSR řadí na přední místa na světě. Příslušníci vojenských sil CO jsou vybaveni prostředky individuální ochrany (PIO) ČSLA. Pro ostatní skupiny obyvatelstva jsou připraveny k bezplatnému vydání prostředky individuální protichemické ochrany obyvatelstva (dále jen prostředky IPCHO). Zahrnují dětské vaky, kazajky a masky, ochranné masky pro dospělé obyvatelstvo, ochranné roušky, zdravotnické prostředky ochrany jednotlivce a osobní diagnostické dozimetry.

Nutnost zabezpečit individuální ochranu veškerého obyvatelstva, od kojenců až po důchodce, spolu s nezbytností zabezpečení jejich diferencované činnosti při zamoření, vedla k rozdělení obyvatelstva do čtyř skupin. Jde o:

- příslušníky nevojenských sil CO (jednotek CO v objektech NH a státní správy, jednotek služeb CO, svépomocných útvarů nebo základních jednotek CO měst a obcí),
- pracovníky objektů a zařízení národního hospodářství nezařazených v nevojenských silách CO,
- děti do 18 měsíců, od 18 měsíců do 3 let a od 3 do 14 let,
- ostatní pracovně neaktivní obyvatelstvo.

Rozdílné činnosti skupin obyvatelstva při zamoření teritoria je podřízena i obměna prostředků IPCHO. Inovovanými prostředky jsou přednostně vybavováni děti a příslušníci nevojenských jednotek CO, kteří budou vykonávat záchranné a likvidační práce, zaměstnanci, kteří nebudou moci přerušit výrobu a nelze je evakuovat.

I při potřebě značného počtu prostředků IPCHO není vyloučeno hledisko ekonomické. Je to dáno nutností jejich dlouhodobého skladování, ošetřování, celkového obhospodařování atd. i jejich připravenosti k rychlému výdeji. Není opomenuta nutnost co nejjednoduššího výcviku.

Prostředky IPCHO obyvatelstva svými takto-technickými parametry, ochrannými vlastnostmi i komplexním zabezpečením všech skupin obyvatelstva odpovídají požadavkům soudobých potřeb individuální ochrany. **Nová ochranná maska typu CM-4 a dětské ochranné vaky typu DV-75 představují světovou špičku.** Příslušníci nevojenských sil CO jsou ochrannou maskou CM-4 vybaveni. Dvojité parametrické zorníky, polomaska, průzvučná membrána i těsnící manžeta ochranné masky CM-4 jim umožňuje kvalitní výhled, dohovor, těsnící linii i rychlou výměnu filtru, včetně záměny za speciální filtry k ochraně proti nebezpečným škodlivinám. Ostatními pro-

středky IPCHO jsou vybaveni v souladu s tabulkami materiálně technického zabezpečení, včetně prostředků k ochraně povrchu těla. Pro dlouhodobou práci při radioaktivním zamoření mají k dispozici také ochranné roušky OR-1, s menším dýchacím odporem. Tyto roušky může používat i praceschopné obyvatelstvo s menšími návyky dlouhodobého pobytu v ochranných maskách. Děti do 18 měsíců jsou zabezpečeny dětskými vaky s difusní vložkou, která umožňuje u typu DV-65 až osmihodinovou a u typu DV-75 až dvanáctihodinovou snesitelnost bez trvalé obsluhy. U DV-75 je navíc možné převínovat a krmít dítě v zamořeném prostoru. Výměna filtrů, včetně jejich záměny za speciální filtry proti nebezpečným škodlivinám, je možné i u ostatních prostředků IPCHO obyvatelstva od dětských kazajek pro děti od 18 měsíců do 3 let, pro dětské ochranné masky a ochranné masky pro dospělé obyvatelstvo (typu DM-1 a CM-3/3h pro děti a typu CM-3 i BBS-Mo-4u pro dospělé obyvatelstvo). Stejným způsobem je organizováno i zabezpečení zdravotnickými prostředky. Příslušníci nevojenských sil jsou vybavováni novým typem ZPJ-80, ostatní skupiny obyvatelstva ochranným zdravotnickým balíčkem typu OZB, pracovně neaktivní obyvatelstvo individuálním chemickým balíčkem typu IPB. Pro zabezpečení obyvatelstva se využívají také osobní dozimetry uvolněné z ČSLA.

Zabezpečení rychlého výdeje prostředků IPCHO obyvatelstvu si vyžádalo jejich maximální přiblížení k výdejním střediskům. Proto se pro obyvatelstvo skladují v několika desítkách tisících skladů, objektů a uložišť národních výborů (v každé obci, objektu, JZD, škole apod.). Podle článku 94 Směrnice o Civilní obraně ČSSR odpovídají ředitelé resortních orgánů a organizací a předsedové národních výborů za skladování, ošetřování, evidenci i připravenost k výdeji podle stanovených zásad. Tyto zásady jsou stanoveny v dokumentech **Směrnice pro zabezpečení obyvatelstva prostředky IPCHO** (zn. CO-2-4) a **Hospodaření s materiálem u nevojenské části CO ČSSR** (zn. CO-21-1). Vycházejí z ustanovení Hospodářského zákoníku č. 37/1971 Sb. a vyhlášky Federálního ministerstva financí č. 156/1975 Sb., které ukládají vedoucím všech výrobních i nevýrobních orgánů a organizací, předsedům národních výborů a předsedům společenských organizací skladovat svěřené prostředky se zodpovědností řádného hospodáře, dbát, aby byly účelně rozmístěné a řádně ošetřované. Jsou povinni zamezit jejich poškození či znehodnocení a uplatňovat požadavky na náhradu škody vůči těm, kteří škodu způsobili nebo spoluzavinili. Směrnice obsahují

zásady skladování v souladu s normou pro uskladnění a ošetřování kaučuku a výrobků z gumy (ČSN 63 0001). Dodržování uvedených zásad kontrolují územní i resortní orgány CO (roční úkol minimálně u 20 procent skladů). Podle situace je rozsah kontrol měněn. Např. ve třech krajích vykonaly v roce 1985 štáby CO ČSSR, ČSR a SSR kontroly všech skladů a uložišť prostředků IPCHO. Následné kontroly uskutečnily Zkušebny a opravny CO v ČSR a SSR.

Při plnění úkolů individuální ochrany jsou výkonným orgánům předsedů národních výborů i vedoucích orgánů a organizací národního hospodářství komise pro výdej prostředků IPCHO. U krajských a okresních národních výborů je předsedou komise vedoucí odboru pro vnitřní věci, tajemníkem pracovník tohoto odboru (zpravidla právník) a členy zástupci odborů zdravotnického, školského a dalších, podle organizační struktury národního výboru. U místních národních výborů (městských i obvodních) se ustanovuje komise ve složení a počtu, ve kterém je schopna plnit úkoly. Podobně je tomu i u výrobních a nevýrobních orgánů a organizací národního hospodářství. Tyto komise uskutečňují kontroly, zpracovávají plány a procvičují výdej prostředků, metodicky řídí komise podřízených stupňů, plánují a zabezpečují finanční prostředky pro skladování, údržbu apod.

Výdej prostředků IPCHO je uskutečňován v závislosti na mezinárodní situaci na zvláštní pokyn, zpravidla za stanoveného stupně pohotovosti v národním hospodářství, pokud o výdeji nebylo rozhodnuto již dříve Radou obrany státu. Na závodech se organizuje po pracovních úsecích (dílňách a provozech). Příslušníkům nevojenských jednotek jsou prostředky IPCHO vydávány spolu s ostatním materiálem CO podle organizace jednotek a zařízení CO objektu, služby apod. Ve školních a předškolních zařízeních se koná po třídách. U národních výborů jsou výdejní střediska zpravidla pro 500—800 občanů. Ty mohou mít jedno nebo více výdejních míst. Na jedno výdejní místo se plánuje výdej prostředků IPCHO pro 60 občanů za hodinu (evidence, výdej, kompletace, instruktaž o použití). Obsluhy výdejních středisek i míst pravidelně konají nácviky výdeje. Výdejní střediska jsou u národních výborů zpravidla v agitačních, společenských nebo jiných zařízeních národního výboru, do kterých se prostředky IPCHO předem ze skladů rozvázejí. Na závodech jsou výdejními místy zpravidla kanceláře dílen. K vyrozumění obyvatelstva o výdeji prostředků se využívá na závodech, školách a v obcích místní rozhlas.

Ve městech jsou v relaci městského rozhlasu občané informováni jen rámcově. Konkrétní údaje jsou zveřejňovány ve vyhláškách rad národních výborů a prostřednictvím občanských výborů a domovních komisí.

Praktický výcvik s prostředky IPCHO obyvatelstva organizují územní a resortní orgány CO. V nevojenských jednotkách je organizován v rámci jejich přípravy. Na školách je zařazen do výuky. Ve zdravotnických školách je rozšířen o znalosti použití dětských ochranných prostředků. Matky dětí do 18 měsíců se seznamují s použitím dětských vaků při návštěvách poraden. Obyvatelstvo, které není zařazeno do pracovního procesu, a zaměstnanci závodů nezastavení do nevojenských jednotek CO se s prostředky IPCHO a jejich praktickým použitím seznamují v rámci přípravy obyvatelstva k CO.

Výzkum, vývoj a výrobu prostředků IPCHO obyvatelstva zabezpečuje ministerstvo národní obrany — štáb Civilní obrany ČSSR se svým výzkumným ústavem v součinnosti s příslušnými správami ministerstva národní obrany a ve spolupráci s příslušnými resortními výzkumnými ústavy v návaznosti na výzkum a vývoj prostředků individuální ochrany v ČSLA. Distribuce vyrobených prostředků IPCHO obyvatelstva je uskutečňována teritoriálním způsobem podle odesílacích dispozic zpracovaných územními štáby CO národních výborů v rozsahu směrných čísel, které stanoví štáb CO ČSSR.

Radiační a chemický průzkum, dozimetrická a chemická kontrola je v CO ČSSR organizována s důrazem na včasné vyhlášení signálů **Radiační poplach** a **Chemický poplach** obyvatelstvu k zabezpečení ochranných a provoňovacích likvidačních prací a nezbytného chodu národního hospodářství. V krajích jsou hlavní odbornou metodickou základnou **Krajské chemické laboratoře štábů CO**. Mají stabilní chemické a radiometrické pracoviště a automobilní chemickou laboratoř. Plní úkoly v neohroženějších místech kraje podle rozkazů náčelníka štábu CO kraje. V míru zabezpečují výcvik specialistů radiačního a chemického průzkumu, dozimetrické a chemické kontroly nevojenských sil CO. Jsou nasazovány při provozních haváriích a řeší technologické využití vhodných materiálů ke speciální očištění, včetně zařízení národního hospodářství. Plní úkoly měření radioaktivního spadu a měření dodaných vzorků v rámci nepřetržitého sledování radiační situace na území ČSSR a další odborné úkoly.

Štáby CO okresů ke speciálnímu radiačnímu a chemickému průzkumu a zvláště

k dozimetrické a chemické kontrole mají **Mobilní skupiny analytického zjišťování**. Využívají k tomu specializované laboratorní objekty a výzkumných ústavů. V každém okrese jsou 2 až 3 mobilní skupiny analytického zjišťování, vyčleněné za branné pohotovosti státu pro štáb CO okresu. Tyto skupiny jsou dobře materiálně vybaveny. Odborné znalosti každoročně obhajují formou okresních, krajských nebo republikových soutěží.

K zabezpečení záchranných a prvořadých likvidačních prací jsou k radiačnímu a chemickému průzkumu, dozimetrické a chemické kontrole využívány organizované jednotky vojenských útvarů CO, jednotky CO v objektech a ve službách CO. V zemědělské službě CO jsou to např. **Pojízdné veterinární laboratoře** u Státní veterinární správy. Ve zdravotnické službě **toxikologické čety** u Krajských hygienických stanic apod. Ke kontrole kvality speciální očišťovače jsou na objektech připravovány i chemické laboratoře CO objektů vybavené přenosnými chemickými laboratořemi.

Zjišťování radiační situace je dále zabezpečováno sítí hlásičů úrovně radiace dislokovanými na velitelských stanoviskách územních štábů CO. Taktéž ve střediskových obcích a na důležitých objektech plnicích úkoly rozpočtových plánů za branné pohotovosti státu. Hlasiče radiace jsou umístěny uvnitř stavby a mají vysunuty 1 až 4 sondy do vzdálenosti 100 až 400 m. Optický i zvukově signalizují nastavené hodnoty úrovně radiace v rozsahu od 0,2 do 200 R/h. Obsluha je chráněna a zabezpečuje základní údaje pro vyhlášení radiačního poplachu, řešení režimů ochrany a činnosti obyvatelstva i režimů výroby a střídání směn při zamoření. Plnění úkolů radiačního průzkumu a dozimetrické kontroly v nevojenských silách CO si vyžádalo vybavení jednoduchými prostředky speciální dozimetrie CO. Vedle již uvedených hlásičů radiace k nim řadíme intenzimetry řady DC-3 s měřicími rozsahy od 200 mR/h do 200 R/h se zabudovanou nebo vysunutou sondou. Tyto dozimetry jsou snadno ovladatelné a využívají se při radiačním průzkumu, dozimetrické kontrole povrchů, materiálů, potravin, vody atd. Typ DC-3C lze využít i k měření úrovně radiace vysunutou sondou mimo úkryt. Novým radiometrem je typ DC-3E, který umožňuje speciálním jednotkám dozimetrické kontroly objektů, zdravotnické, zemědělské, vodotechnické a zásobovací služby měření aktivit kontaminace potravin, vody, krmiv a píce velmi nízkých hodnot dávkového příkonu až do přírodního pozadí. Přístroj má šest rozsahů pro řešení hodnot od 0,001 do

10 mGy/h a od 0,01 do 100 mGy/h a dvanáct rozsahů pro měření od 0,1 do 30 000 Bq/cm² při současně akustické reprodukci.

Pro uskutečnění dozimetrické kontroly ozáření jsou nevojenské jednotky CO vybaveny soupravami osobních dozimetrů řady DC-1. V pouzdrě kapsením formátu je zabudován nabíječ a vloženo 5 tužkových samoodečítacích dozimetrů. U typu DC-1A s rozsahem do 50 R, u typu DC-1B dva dozimetry s rozsahem do 50 R, dva s rozsahem do 5 R a jeden s rozsahem do 0,5 R k využití u jednotek CO na jaderných energetických zařízeních a v jejich okolí. Všechny přístroje speciální dozimetrie CO jsou napájeny tužkovými monočlánky tužkové výroby a zabezpečují plnění úkolů CO. Byl jimi odstraněn dřívější nedostatek počtu dozimetrických přístrojů v nevojenských silách CO. Tam se plně využívají i dozimetrické přístroje převzaté z ČSLA.

Vyhodnocování radiační a chemické situace je nezbytné pro činnost štábů CO v územní i resortní sféře, pro plnění záchranných a likvidačních prací, zabezpečení ochrany a činnosti obyvatelstva, ochrany hospodářských zvířat, potravin, krmiv, vody atd. i řešení režimů výroby a jiné činnosti při zamoření. U územních štábů CO do okresů v to jsou organizačně začleněna **Vyhodnocovací střediska radiační a chemické situace**. Vyhodnocují radiační, chemickou a meteorologickou situaci i výrobu nebezpečných škodlivin při provozních haváriích chemických, jaderných energetických a jiných provozů. Východí údaje parametrů napadení zbraněmi hromadného ničení a údaje o skutečné radiační a chemické situaci čerpají od radiačního střediska **Teritoriální radiační hlásné sítě** ČSLA na příslušném stupni velení. Prostřednictvím styčných důstojníků CO, vysílaných k radiačním střediskům TRHS územními štáby CO do okresu v to předávají do této sítě doplňující údaje od speciálního radiačního a chemického průzkumu CO. Zároveň i údaje o výronech nebezpečných škodlivin a další údaje o zjištěné situaci na teritoriu.

Včasně a komplexně zjištění a vyhodnocení radiační a chemické situace na teritoriu je možné dosáhnout koordinovaným využitím krajských a okresních průzkumných sil a prostředků dozimetrické a chemické kontroly TRHS ČSLA, CO ČSSR a ostatních sil na teritoriu. Proto se trvale upevňuje součinnost společnými nácviky jednotek, operacích a vyhodnocovacích skupin chemického vojska, TRHS ČSLA, Střední skupiny vojsk Sovětské ar-

mády a Civilní obrany ČSSR. Výsledky nácviků vytvářejí podmínky k budování **Jednotného teritoriálního systému zjišťování, vyhodnocování účinků a následků napadení ZHN, včetně následků velkých provozních havárií s výronem radioaktivních a nebezpečných škodlivin.** Každá jednotka, vyhodnocovací či radiální středisko má své specifické poslání, úkoly a zařazení v TRHS ČSLA a v Civilní obraně ČSSR. Zjištěné výsledky jejich sladení a vyhodnocení na teritoriu jsou ku prospěchu i národního hospodářství, režimů výroby, dopravy, zásobování, ochrany a činnosti obyvatelstva. Štáb CO ČSSR proto řídí výcvik vyhodnocovacích orgánů určených federálních ministerstev, štáby CO republik vyhodnocovacích orgánů republikových ministerstev a ústředních úřadů. Vyhodnocovací orgány radiální a chemické situace jsou organizovány a procvičovány i u štábu CO velkých objektů a štábů CO služeb. Např. u federálního ministerstva dopravy bylo nutné vytvořit a výcvičit vyhodnocovací střediska radiální a chemické situace na správách drah a provozních oddělech ČSD. Odlišnost řízení ČSD od administrativního řízení krajů a potřeby dodání podkladů dispečerům ČSD pro řízení dopravy při zamoření je jedním z příkladů dovedení zjištěných a vyhodnocených údajů o radiální a chemické situaci do praktické realizace.

Speciální očišťa je procvičována ve vojenské i nevojenské části. U vojenských útvarů CO je organizačně i materiálně zajištěna stejně jako u chemického vojska ČSLA. Pro zabezpečení speciální očišty v nevojenské části CO se plně využívají zařízení, technika, materiál i suroviny z národního hospodářství.

V CO jsou organizovány a prakticky procvičovány:

— stálé umývárny CO [SU CO] u objektů NH a služeb CO v místech velkokapacitních sprchových zařízení v počtu 4 až 7

Ochrana a činnost obyvatelstva a opatření v národním hospodářství při zamoření a provozních haváriích s výronem nebezpečných škodlivin

Zásady ochrany a činnosti obyvatelstva jsou stanoveny pro prostory:

- radioaktivního zamoření,
- napadení chemickými zbraněmi,
- napadení bakteriologickými bojovými prostředky.

Režimy ochrany a činnosti obyvatelstva při radioaktivním zamoření vycházejí ze skutečně zjištěné radiální situace. Zahrnují činnost obyvatelstva po signálech **Radiací a chemické nebezpečí, Radiální poplach.**

v okrese pro zabezpečení hygienické očišty osob,

— stanice odmořování dopravních prostředků [SODP CO] u objektů a služeb CO s využitím umývacích linek dopravních prostředků, postřikovacích rámu v počtu 2 až 4 v okrese k vykonání speciální očišty dopravních prostředků,

— stanice odmořování oděvů [SOO CO] objektů a služeb CO, které využívají prádelny a chemické čistírny, v počtu 2 až 3 v okrese ke speciální očiště oděvů a prádla.

Protichemická zařízení objektů a služeb CO, s vycvičenými obsluhami, procvičují komplexní rozvinutí s plným materiálním vybavením v zavedeném tříletém cyklu.

Místa speciální očišty objektů CO jsou hlavním zařízením speciální očišty v okrese. Organizují se v objektech národního hospodářství, kde je zařízení pro hygienickou očištu osob, speciální očištu dopravních prostředků i oděvů. Těmto zařízením v objektu je přizpůsobena i činnost MSO od kontrolního rozřizovacího stanovité. V každém okrese jsou 2 až 5 MSO CO objektů. Obsluhu uskutečňují komplexní rozvinování v tříletém cyklu (vždy jedna třetina ročně).

Pro speciální očištu terénu je určena komunální, zemědělská a jiná vhodná technika. K tomu jsou organizovány jednotky CO v rámci komunální služby CO (čistění města). Komunální, zemědělskou a požární techniku využívají i jednotky strojní speciální očišty terénu u velkých objektů národního hospodářství. U malých objektů jsou cvičeny jednotky ruční speciální očišty. Protože pro speciální očištu v nevojenských silách CO nejsou v potřebném množství k dispozici typové odmořovací a dezaktivizační látky, využívají se vhodné materiály z národního hospodářství. V místech těchto odmořovacích, dezaktivizačních a dezinfekčních látek z místních zdrojů organizují štáby CO okresů plnicí základny.

Kontrolu kvality speciální očišty dělají chemické laboratoře CO objektů.

Dále jde o režim:

— nutného ukrytí obyvatelstva při zjištěné úrovni radiace nad 30 R/h,

— omezeného pohybu obyvatelstva v prostředcích IPCHO při zjištění úrovně radiace od 5 R/h do 30 R/h,

— neomezeného pohybu obyvatelstva mimo úkryt v prostředcích IPCHO při zjištění úrovně radiace od 0,5 R/h do 5 R/h; zahrnuje také činnosti při signálu **Konec ra-**

diačního poplachu při úrovni radiace 0,5 R/h a nižší.

Režimy ochrany a činnosti obyvatelstva v prostorech napadení chemickou zbraní jsou děleny na činnosti při signálu Chemický poplach, zásady ochrany v oblasti přímého zamoření, v oblasti zamořené výpravy otravných látek a činnosti při signálu **Konec chemického poplachu**. Podobně jsou režimy ochrany a činnosti v prostorech napadení bakteriologickými bojovými prostředky, dělené na činnosti po signálu **Chemický poplach**, zásady ochrany v oblasti karantény a observace.

Režimy ochrany a činnosti obyvatelstva organizují územní štáby CO do obcí v to. Občané jsou s nimi seznamováni v rámci přípravy obyvatelstva k civilní obraně.

Režimy ochrany a činnosti služeb CO a objektů CO v prostoru radioaktivního zamoření jsou již podrobnější a obsahují výpočty a zásady pro činnost příslušníků nevojenských jednotek CO při záchranných a prvořadých likvidačních pracích a zaměstnanců závodů při práci (zvláště pro stanovení začátku, ukončení a střídání směn).

V návaznosti na **Směrnici o Civilní obraně ČSSR** jsou v plánech CO propracované zásady ochrany a činnosti obyvatelstva a opatření v národním hospodářství při provozních haváriích s výronem nebezpečných škodlivin. Obecné zásady pro poskytování pomoci obyvatelstvu a národnímu hospodářství v míru řeší předpis **Pokyny pro poskytování pomoci silami CO ČSSR při likvidaci následků živelných pohrom a velkých provozních havárií v míru**. V případě provozní havárie s výronem nebezpečné škodliviny může nastat situace, kdy zákonem stanovené síly a prostředky k tomuto účelu již v míru udržované v pohotovosti (záchranné služby lékařské pomoci, požární ochrany, havarijní a záchranné služby v resortech NH) nebudou stačit a nasazení sil a prostředků CO ČSSR bude nezbytné.

Problematika velkých provozních havárií, zvláště havárií s výronem nebezpečných škodlivin, se v posledním desetiletí dostává do popředí zájmu na celém světě. První příčinou zvýšeného celosvětového zájmu byla velká provozní havárie 10. července roku 1976 v městečku Seveso severně od Milána. Ta se stala mezníkem pro pochopení rizika průmyslové chemie při zanedbání bezpečnostních opatření a jejich neudržení. Byla mezníkem pro pochopení nutnosti studia a realizace účinných preventivních opatření, při řešení ochrany ohroženého obyvatelstva a likvidaci následků havárie. To znovu potvrdila největší

provozní havárie s únikem nebezpečných škodlivin 3. prosince roku 1984 v Bhopálu v Indii.

Moderní chemický průmysl ČSSR je nepostradatelnou složkou socialistické výroby. Chladírenský průmysl a jiné provozy mají nemalé zásoby nebezpečných škodlivin, zvláště chlóru a amoniaku. Předpis **CO-51-5 Provozní havárie s výronem nebezpečných škodlivin** podrobně řeší charakteristiku nebezpečných škodlivin v ČSSR, způsob vyhodnocování, ochranu obyvatelstva i zásady likvidace provozních havárií s výronem nebezpečných škodlivin. Problematika nebezpečných škodlivin je konkretizována v plánech CO územních štábů CO. Ty kontrolují zpracované havarijní plány u objektů z hlediska ochrany obyvatelstva i zaměstnanců okolních závodů a zařízení národního hospodářství a zároveň navrhnou odpovědnému vedoucímu objektu opatření ke zkvalitnění. Přitom je třeba zdůraznit, že včasná detekce a varování ohroženého území provozovatelem nebo přepravcem manipulujícím se škodlivinami je základním předpokladem úspěšnosti ochrany ohroženého obyvatelstva a národního hospodářství.

Ochrana obyvatelstva a opatření v národním hospodářství je zabezpečena i pro případ radiální havárie jaderného energetického zařízení. Vychází ze zásad zpracovaných ministerstvem národní obrany — štábem CO ČSSR ve spolupráci s Československou komisí pro jadernou energii a orgány hygienické služby vydaných jako pomůcka pod označením **CO-5-6**. Její platnost byla schválena na prvním zasedání **Komise vlády ČSSR pro koordinaci opatření při radiální havárii jaderného energetického zařízení dne 1. dubna roku 1982**. Obsahuje neodkladná, následná a doplňující opatření pro případ vzniku radiální havárie jaderného energetického zařízení, obsah a formu plánů ochrany, které přes vysokou bezpečnost jaderných energetických zařízení na našem teritoriu jsou podle zákona č. 50/1976 Sb. jednou z podmínek souhlasu se spuštěním jaderné elektrárny. Plány ochrany obyvatelstva a opatření v národním hospodářství při radiální havárii jaderného energetického zařízení zpracovávají a prociťují havarijní komise v určených krajích a okresech a koordinují komise vlády ČSSR. Do komisí jsou zařazeni i náčelníci CO ČSSR, republik, určených krajů a okresů.

Cílem článku bylo seznámit velitele a štáby s rozsahem a obsahem protiradiálního a protichemického zabezpečení Civilní obrany ČSSR, a proto jsem uvedl jen některé základní údaje.